

נכנסת לי ישר עד לתוך הלב על שירת חמוטל בר-יוסף

בעודי קורא, פעם אחר פעם, בשירי חמוטל בר-יוסף, עולה בדעתי ספר שאהבתי לקרוא בימי נעוריי. הספר הוא ביוגרפיה של ואן גוך, וכותרתו היא "התאוה לחיים". אותה תאוה לחיים למרות המכאוב, האובדן והשכול, מניעה את הקורא בשירת חמוטל בר-יוסף. זוהי שירה של תעוזה, שאינה יודעת נסיגה גם בשעת ספק והיסוס.

בשירים רבים הכאב הכוסס והצלקת הצורבת הם בני לווייה קבועים של הדוברת, ואין לה מקלט ומפלט מנוכחותם המשעבדת, שאינה מרפה ואינה נותנת מרגוע או הפוגה. הכאב אינו מופשט, הוא נובע מחוויות טראומטיות מן העבר הרחוק והקרוב. המכאוב על מות אחיה הניב את שני השירים הבאים:

הלוויה של אחי

לא בשבת הלבישו אותי חלצה לבנה של שבת
ונסענו לירושלים לא לטיול

קנו לי פרחים שלא צומחים בשדה
ולקחו אותי למקום צפוף

שם ברחו השמים
והשמש סתמה את האזנים

בכפר אטומה אשה אימה
התקרבה עם סכין קרעה צוארון

ואחת רצתה באגרופים לשבר ארון
צעקה שהאמא מחכה

שרטה הפנים חתכה נתחים
טרפה ושאגה קרעה את עצמה

חמוטל בר-יוסף

שניים מספריה של חמוטל
בר-יוסף שהופיעו באחרונה:
לילה, בוקר ומוסיקה

הרבה יְנוּשופות בַּמְשַׁקְפִּים שְׁחֹרִים
צֹחוּ כְּמוֹ קֶטֶר נוֹסֵעַ בְּלִי אוֹרוֹת

בְּלִי פְסִים בִּיעֲרוֹת צֻעֲקוֹת
מִתְנַגְּשׁוֹת בְּצֻעֲקוֹת מְחֻכּוֹת

גַּם אֲנִי צֻעֲקָה. מִי שֶׁם יִשְׁמַע
אִם אֶקְרָא לְאָחִי שֶׁהִיָּה הַכִּי מִבְטָחִי.

במיטה שחורה

בַּמָּטָה שְׁחֹרָה

צָף עַל נֶהַר הַשָּׁנָה

מְצֹאֲתִי אֶת אָחִי,

צֹאֲרוֹ מִנְתָּח

עַפְעָפִיו קְפּוֹאִים -

אָחִי הַגָּדוֹל, הַיָּחִיד,

יוֹנֵק שְׂדֵי אֲמִי,

מִרְכִּיבִי עַל כְּתָפָיו,

הַמְצִיר לִי מִפֶּת כּוֹכְבִים

עַל אֶבֶק הַנֶּגֶב.

שֵׁם עַל נֶהַר הַשָּׁנָה הַשְּׁחֹר

צֹאֲרוֹ מִנְתָּח

עַפְעָפִיו קְפּוֹאוֹת

שֵׁם בַּמְבוּשִׁיו מְשֻׁשְׁתִּי מָאֵד

שֵׁם שׁוֹב וְהַלֹּךְ הַחֲלָקְתִּי

אֶת אֶבְרוֹ הַלֶּבֶן-אֶפְרַר.

אֶת כָּל אֶהֱבָתִי לוֹ נִגְנָתִי.

עַל מִיתַר הַחַיִּים הָרְפוּי

לִשְׁתִּי אֶת לֶחֶם הַחַיִּים הָאֲמֻלֵּל,

הַתְּפִלָּתִי עָלָיו אֶת הַתְּפִלָּה הָאֶחָת בְּעוֹלָם:

הַתְּעַנֵּג! אָחִי נְחֻמְדִּי, הַתְּעַנֵּג נָא!

בֵּין יְרֵכֵי פֶרַח הַמָּטָה הַמֵּת.

מות בנה בן החמש-עשרה היה חוויה לא פחות טראומטית, אבל בשעה שהיא מתורגמת לשירה הצלקת מניבה עוצמה, והיא מוצקה וצלולה. כך, למשל, בשלושת השירים הבאים:

תה בבונג

פתאם הוא התחיל ברצינות לשתות
רק תה בבונג בלי סוכר,
הילד המכשך,
הילד המפאך ביותר.
גחמות של מתבגר.
הופיע במטבח עם קדקד מגלח.
כלם בגילו, הנועזים באמת, עושים כך.
בעינים לא זזות רצה להשתתף -
להשתתף? בקבוצה -
בקבוצה? של טפול נפשי!
זה מה שהוא רצה, הילד עטור המלגות
שעושה לנו מוסיקה נפלאה שקזאת.
זה בחנם -
יותר מזה לא יצא משפתיו
הכמעט מחיכות, רפויות, חסרות דם.
איזו תבונה, איזו בגרות, איזו אחריות!
בבית הריק והמואר הוא חכה שתי שעות לצלצול.
בסוף פתח קפסת אפרסקים משמרים.
לא אכל שום דבר, זה ברור. אולי בא לו להקיא.
השאיר אותה כך פתוחה במטבח
לפני שלקח מהמגרה את האקדח.

הנפש הנעלבת

הנפש הנעלבת של התינוק
פורצת בצווחת נדהם
את כל הסכרים הדקים של הישני,
וכל המים נשפכים בבת-אחת.

הַנֶּפֶשׁ הַנְּעֻלָּת שֶׁל הַיָּלֵד
נִקְפָצֶת וּמִתְהַדְקֶת אֶל תּוֹכָהּ,
כָּלָה שְׂרִיר מְסֻרָב
עֲרִירִי
עֲקָשׁוֹ,
מִתְכַּנֵּן נָקָם.

אֲבָל הַנֶּפֶשׁ שֶׁל הַנַּעַר הַמִּתְבַּגֵּר אֵינָנָה נְעֻלָּת בְּכָלֵל.
הַנַּעַר יָפָה הֶהְלִיכֹת שׁוֹמֵר עַל מְנוּחַת הַצִּהָרִים שֶׁל הַזֶּרֶם.
גַּם בְּבֹאוֹ גַּם בְּצֵאתוֹ הוּא לֹחֵץ עַד הַסּוֹף
אֶת כַּף הַמִּנְעוּל.

בְּתַנוּעָה מְאֹד זְהִירָה
הוּא עוֹטֵף אֶת הַפְּסִנֶת בְּשִׁמְכָהּ
וְאֶת הַמְּטְרוֹנוֹם בְּגֶרֶב צֶמֶד אָפֹר.

הוּא מְסַלֵּק מִשְׁמוֹ אֶת כְּנוֹי הַחֲבָה
וְכוֹתֵב אוֹתוֹ בְּאוֹת מִתְעַגֵּלֶת וְזַעִירָה
וְיוֹתֵר וְיוֹתֵר זַעִירָה.

הוּא מְחַיֵּד לְאִמּוֹ בְּלִיצָנוֹת מִתְנַעֲלֶת
שְׂכּוֹאֵב לוֹ וְרַע לוֹ וְלֵה אֵין שׁוֹם עֲזָרָה.
הוּא מְטַלֵּף לְנַעֲרָה
שְׂאֵהָב
יוֹתֵר מִשְׂאֵהָב אֶת נִפְשׁוֹ.
הָדָם אוֹזֵל מֵרָאשׁוֹ.
הוּא מְחַכֶּה שְׁתֵּי שָׁעוֹת, שְׁלֹשׁ
בְּבֵית הָרִיק.
אַחֵר כֶּךָ הוּא יוֹרָה.

הלכה המוסיקה

הַלְכָה הַמוֹסִיקָה

מִהַשִּׁירִים וּמִכָּל הַשָּׁאֵר.

חֲדָל הַטַּעַם שֶׁל הָאֵכָל וְהַכֹּל.

בְּנֵי אָדָם צוֹחֲקִים מִהֲצַחֲקוֹת

וְהִילֵד אֵינָנו.

בַּפִּסְקוֹל נִסְדָּקוֹת כּוֹסוֹת, נִשְׁמָעוֹת אֲנָקוֹת.

פֹּה וְשָׁם אֲנִי לוֹחֶצֶת עַל הַקְּלִידִים.

מִנְגִּינֹת שְׁפָעַם הָיוּ מְרַקְדוֹת

כְּמוֹ רְגָלִים דְּקוֹת שֶׁל מְלָאכִים

נִשְׁפָּכוֹת עֲכָשׁוּ עַל הַשְּׁטִיחַ,

עֶסֶה שֶׁל מַח וְדָם.

אין זו שירה מתפנקת, למרות הרגישות והמבע העדין. היא אינה מתרפקת על הקורא, אינה מחניפה לו. היא לא עושה הנחות. היא לא רק מעניקה אלא גם תובעת. גם בשירים המתמקדים בשכול או בזקנה ובמוות הכתיבה מלוטשת ושנונה. הרגשות מרוסנים, חסומים במתכוון. יש ונזהה באופן בלתי צפוי אירוניה עצמית והומור בשירים על נושאים כבדים, טראגיים. הדוברת בשירת חמוטל בר-יוסף מאופקת ומחשקת את רגשותיה, היא מישירה מבט אמיץ ואף מבודח בפני הזקנה והמוות, ואינה חוששת מהם. מחזור שירים שלם על חוויית הזקנה מוביל את הקורא מהצד המכוער והמשפיל שבזקנה אל צדו היפה, המואר והמסתורי:

הֵבֵט בְּאִישׁ הַמְזֻדָּקֵן, הַמִּתְקַמֵּט:

הָאֵם נִשְׁמָתוֹ גַּם הִיא נִמְעָכֶת

בְּאֶגְרוֹף, כְּמוֹ נִיר מִיָּתֵר,

אוֹ שֶׁהִיא מִשְׁתַּנָּה וּמִתִּישֶׁרֶת

וְנִהְיִית שְׁקוּפָה וּמְאִירָה וּמְלֹאָה סוּדוֹת,

כְּמוֹ אֶהֱיֵל הַקֶּלֶף שֶׁל הַמְנוּדָה

מֵעַל מִשְׁתַּת הַיָּלֵד

שְׁאִינָנו מְצַלִּיחַ לְהִרְדֵּם?

שְׁנִים לֹא מַעֲט עִם הַחַיִּים חִיִּיתִי בְּכַפִּיפָה אַחַת

וְכַמָּה כָּבֵד הִסְפַּקְנוּ לָרִיב וְלִהְיוֹת בְּרִגְז!

עֲכָשׁוּ כְּשֶׁלְּמִדְּנוּ קֶצֶת לְהַשְׁלִים זֶה עִם זֶה

מתברר שעלינו להפדר איש לדרכו.

זקנה היא יד ארקה מנחת

על שד הקליד הרפוי.

זקנה היא מרוח

כמו בפוגה של בך, לא צפוי,

בין העכשו לאחר-כך.

זקנה היא לדה

של זמן רך ושפוי.

היא הצליל החבוי, נטול-קול

בין לבן הלה לבין לה-במול

שחר, מצפה ליד הפסנתרן

השוהה במרוח שבין שם לכאן.

כשאתה מזדקן

האותיות מטשטשות

ואתה שוכח יותר ויותר

דברים שאינם מחברים -

שמות משפחה, מספר הקוד הסודי,

לאן התכוננת ולמה,

ומי זה היה שהאיר וקרא

בקול רך רק לך.

וכך גם בשירים על המוות:

חשבתי שהמוות

חשבתי שהמות יתחיל מהרגלים,

מהסדקים שבעקב המיבש.

או שבנקבים התחתונים יכרסם המק

כְּדִי לְהַשְׁפִּילָנִי עַד דָּכָא.

לֹא, הַמּוֹת שְׁלִי יָבוֹא מֵהֶרָאשׁ,
דַּק כְּמַחֲטִי חֲשַׁמֶּל יִצוּץ פֶּתָאם, יִתְקַתֵּק,
אֶת תְּאוּמֵי מִבְטָחִי יִפְזֹץ בְּאַחַת,
יַעֲשֶׂה מִלְשׁוֹנִי הַגְבוּהָה אָבָק.

המוות ייראה מקרוב

הַמּוֹת יֵרָאֶה מִקְרוֹב
כְּמוֹ כַּפּוֹת רִגְלִים זְקֵנוֹת מְאֹד
נִפְּחוֹת וְנִקְשׁוֹת
עֲשׂוּיֹת חֲטִיבָה אַחַת שֶׁל עוֹר יָבֵשׁ
מְפֹרָרוֹת צִפְרָנִים שְׁבוּרוֹת
מְדִיפּוֹת רֵיחַ רַע.

הַמּוֹת יִפְשֹׁט אֶת רִגְלָיו
וַיִּצְוֶה, חֲדָגוֹנִי וְעָמוֹם:
אוּלֵי אֶת מוֹכְנָה לְגֶרֶב
אוּלֵי אֶת מוֹכְנָה לְשֶׁרֶךְ
אוּלֵי אֶת מוֹכְנָה לְגֹזֶר.

ניכר כאן אומץ לב מעורר הערצה, הבא לידי ביטוי בהתמקדות נטולת פשרה בתופעות הדוחות, המעוררות רתיעה, הכרוכות בחורבנו ובסיאובו של הגוף כשהוא קרב אל המוות. אירוניה עצמית והומור מופיעים בשירים על הזקנה והמוות באורח יוצא דופן. למשל, בסדרה של אפיטפים (כתובות מחורזות על מצבה) שהמשוררת כתבה לעצמה, והם בעצם דיוקנים עצמיים מברחים:

9

פֹּה נִטְמָנָה אִשָּׁה תְּמִימָה וְקִלְתָּ דַּעַת
שְׁחִלּוּמָה הָיָה לְשִׁמְעַ: "חֲמוּדָה אַתְּ!"
רַק לְשֵׁם כֶּךְ -
אַל נָא תִּרְאוּהָ כְּמִתְעַתֶּעֶת -
כְּתִבָּה שִׁירָה,
אֲגִרָה חֲכָמָה וְדַעַת.

פֹּה נְטִמָּנָה אִשָּׁה
 דִּלֵּת חֲזָה וְעִתִּירַת עֲכוּז
 אִם תַּעֲבֹר פֹּה, הִלֵּךְ,
 יֵשׁ לִנְפֻטָּרַת בִּקְשָׁה:
 בְּאֶכָּן גַּע, מִשֵּׁשׁ אוֹתָהּ
 בְּלִי חֶשֶׁשׁ, וְאֵל תְּבוּז
 לְמִשְׁוֹגָתָה שֶׁל הַטֶּפֶשׁ.

פֹּה נְטִמָּנָה אִשָּׁה נִמְרָצֶת
 שְׁעַל צִמְרַת עֵץ נִסְקוּ בּוֹעוֹת חַיִּיהָ,
 מִתְגַּנְדְּרוֹת בְּכָל צִבְעֵי הַקֶּשֶׁת,
 וּמִתְנַפְחוֹת, עוֹמְדוֹת לְהִתְפּוֹצֵץ.
 פֶּתְאִם רוּחַ לָהּ, נָחָה, הִתְקַמְּטָה, הִחְוִירָה,
 הִצְטַמְצָמָה, בְּלִי אֲנָחָה, לֹא מִתְעַקְּשָׁת,
 הִתְכַּוְּצָה, פְּלִטָּה אוֹיֵר, פֶּרֶחָה, הִשְׁאִירָה
 אַחֲרֶיהָ לֹא יוֹתֵר מֵאֲצִפֶּעַ מְשֻׁלָּשֶׁת.

הדוברת מפגינה אומץ לב נדיר בשעה שהיא מתארת את מותה. בלגלוג עצמי, באירוניה, בהומור משעשע ונוקב כאחת.

הקול שאנו שומעים בשירים הוא קולה של התבונה ושל התוכנה, קול האומר דברים מכוונים אל הלב ואינם מחטיאים. זו היא הדרך של חמוטל בר-יוסף לבטא את האחיזה העיקשת – לא אחת נואשת – בליבת החיים.

האחיזה בחיים באה על ביטויה גם בהתמקדות בדברים שהם בשורש חיי היום-יום: הכנת ארוחה משפחתית, בישול מרק ביתי, שולחן מטבח, לחם פרוס, קפה, דייסה לילדה. בשירים אלה היא שבה אל יסודות החיים, בעודה מאפקת – כמו בכל שירתה – את השתפכות הרגש, מרסנת אותו כדי להרחיקו ככל הניתן מקוטב הרגשנות:

שולחן מטבח

כָּבֵר צִהָרִים בְּמִטְבָּח
 הַכֵּל עָרוּךְ פָּנִים אֶל פָּנִים

על השלחן זה בצד זה
המזלג שלי כמעט נוגע בסכין שלך.
קצות שערותי סמוכות לעורק צוארך.
המאורר מוציא ומכניס לראש שלי
אזיר שלוק מהראש שלך.
גם אני רואה את הסדקים
על שלחן המטבח, כבר,
יותר ישן מאשר חדש.
גם אני רואה את רגליו העבות.
קח את הסכין. תפרס לחם.

חומרי המטבח והבישול מופיעים בשירים רבים אחרים, אם כתמונה או סיטואציה סיפורית ואם ברמה המטאפורית. שירים אלה מרוכזים בספרה "מזון", והם מופיעים גם בשירים ארס פואטיים, בהם המשוררת משווה את כתיבת השירה להכנת אוכל:

אל הקוראים

כשאני קוראת לכם
את השירים הרועדים
ומתבוננת בפניכם העגלות
של ילדים עמוסי תיקים,
הופכות אותיותי למזלגות
וסכיני מורחים חמאה
על נשיקות כריכים.

צמודים למופת

צמודים למופת בתבנית הלכנה
נתחי העוף שרויים ברטב אדמדם,
חלקלק, מבריק, מבסס.
מן הכנפים נתלשו חוטי נוצות אחרונים.
ליתר בטחון אתחב את האצבעות פנימה
ואערבב הכל יחד בתנועות לישוה.
עכשו פלי מוכנה לדפוס.

עוצמתה של שירת חמוטל בר-יוסף נותרת נצורה, מכיוון שהיא עצמה מודעת לצביונה: הרי דווקא התפרצות העוצמה מרדדת ומדלדלת את כוחה העצור, כפי שהוכיח לסינג בספרו **לאוקון** (1766): כל עוד הצעקה עצורה במעמקי הלוע עוצמת הצעקה אינה נגרעת, אבל כשהצעקה מתפרצת, עוצמתה נחלשת, המתח מתפרק, ומכאן העוצמה נמצאת כבר בדרכה אל ההפוגה והרפיון.

שירת חמוטל בר-יוסף היא בעלת צביון אישי מובהק ונוקב, בעלת צליל צלול של ליריקה דקה, מעודנת, מזוקקת. יש בה רגישות ודאית אבל לא שכירה. יש בה גם כאב כוסס וגם ערגה וגעגוע. יש בה כמיהה מכמירת לב, אבל בשום פנים ואופן לא חולשה. יש בה ישירות, יושר, רגישות שאינה הופכת לרגשנות, אפילו כשהמכאוב פולח והצללקת צורבת ככוויה.

זוהי שירה מוקפדת עד מאד, שקופה מאד, גבישית מאד. אין זו שירה של חולות נודדים. היא נחושה, מחושלת, עזת ביטוי כמו סיתות בסלע. זוהי שירה שמשחררת תחושה של עוצמה מאד מודעת לעצמה, מעוררת הערצה. יש בה אומץ לב נוקב, המתייזב אל מול המציאות המייסרת, אבל מתוך סירוב לסגת, להסות או להסוות. זה קסם סודו של קיומה, הנאחז בעוז בחיים ואינו מרפה.

דוגמה לכך היא השירים המתארים את מערכת היחסים העכורה עם אימה. משקעים קשים, עמוקים של עלבון, טינה, הטחת אשמה, ממשיכים לתסוס בדוברת ולייסרה לאחר עשרות שנים. הקול התובעני של האם, שבילדות הייתה מקור הסמכות והאמת, אינו חדל להישמע ולהרגיז לאורך שנים רבות. אבל המבט על הדברים ממרחק הבגרות מרכך את הקושי ומאפשר להתגבר עליו ואף להתפייס עם האם. שני השירים הבאים מספרים על כך:

כשהייתי בתיכון

כְּשֶׁהִיִּיתִי בְּתִיכּוֹן נִשְׁבַּעְתִּי:
אֶתְחַתֵּן וְלֹא אֶרְאֶה לְעוֹלָם
אֶת פְּנֵיךְ הַמְקַמְטִים
שֶׁתְּמִיד מְקַנְאִים בְּאַמֵּהוּת אֲחֵרוֹת.
הוּא, כְּמָה שְׂבוּעוֹת רַעֲנָנוֹת,
חִכְלִילִיּוֹת הָיוּ לִי בְּתִיכּוֹן!

בִּבְקָר נִשְׁבַּעְתִּי שְׁאַהֲרֵג אוֹתְךָ,
קִרְעֵתִי אֶת הַצִּפִּית הָרְקוּמָה
צִיצִים כְּחָלִים מֵרֵב זַעַם
עַל מְזֻמַּת הַמְרָמָה שֶׁלָּךְ
שֶׁמְנַעָה מִמֶּנִּי לָצֵאת לַמָּסַע עִם חָם.
בְּצֻהָרִים גִּלְחֵתִי אֶת שְׁעַר רֹאשִׁי
וְנִשְׁבַּעְתִּי שְׁאֵמוֹת מְחָר.

בְּעֶרֶב מִצָּאתִי שֶׁהוֹסַפְתָּ בְּכֶתֶב-יָדְךָ
הַמְרָשָׁל, הַמְכַעֵר, הַמְפַלְצֵתִי
כְּמָה מְלִים לְמִכְתָּב-הָאֵהָבָה
שֶׁשְׁלַחְתִּי לְגִבּוֹר נָשׁוּי,
וְמָה לְדַעְתָּךְ הִרְגַּשְׁתִּי?

בְּאַמֶּת כֶּכֶר אֵינֶנִּי זֹכֶרֶת בְּדִיּוֹק.
אֲנִי זִקְנָה וּפְנֵי הַמְקַמְטִים,
שֶׁתְּמִיד מְקַנְאִים בְּאַמָּהוּת אַחֲרוֹת,
אֵינָם נְחוּצִים לְאִישׁ מִלְּבָרְךָ.

מתנה

הֵייתִי בַּת תִּשְׁעַ כְּשֶׁהֶחֱלַטְתִּי לַעֲשׂוֹת מַתָּנָה לְאָמִי לְיוֹם הַלִּדָּתָהּ,
לַעֲשׂוֹת לְבָדִי וּלְכֹן בִּסְתֵר, מִשְׁהוּ שֶׁאֲנִי יְכוּלָה,
מִשְׁהוּ שֶׁעָשִׂיתִי לְבָד, שֶׁיַּעֲשֶׂה לָּהּ הַפְתָּעָה,
שֶׁיְהִיָּה נְחֻמָּה בְּעֵינֶיהָ, שֶׁיַּעֲשֶׂה לָּהּ קֶצֶת שְׂמֵחָה.

בִּסְתֵר תִּפְרַתִּי מִמְחָטָה, מִפִּית אֶכֶל, מִטְלִית, מִשְׁהוּ שְׂדוּמָה לְאַרְנָק.
בִּסְתֵר גְּזֵרְתִּי אֶת שְׂמִיכַת הַבָּבָה לְפִסּוֹת בֶּד צְבָעוֹנִי
וּתְפִרְתִּי אוֹתָם בְּתִפְר מְכֻלָּב וּתְפִר מְסֻרָק שֶׁלְמִדְנוּ.

אֲמִי קִבְּלָה מֵאֲבִי סֵכָה מְכֻסָּף שֶׁל "בְּצִלָּאֵל",
עֲשׂוּיָה חוּטֵי פִילִיגְרוֹן, בְּצוּרַת שְׁנֵי הָרִים תְּאוּמִים.
הִיא הִנִּיחָה אוֹתָם בֵּין שְׂדֵיָהּ, עַל הַשְּׂמֵלָה הַכְּחָלָה.

עַל הַמַּתָּנָה שְׁלִי הִיא אָמְרָה: יוֹתֵר טוֹב הָיָה לַעֲשׂוֹת דְּבָר אֶחָד גְּדוֹל.
יוֹתֵר מְחַמְשִׁים שָׁנָה נִשְׁאַרְתִּי הַמוּמָה. לֹא הָיָה לִּי מָה לַעֲנוֹת.
"יוֹתֵר טוֹב הָיָה לַעֲשׂוֹת דְּבָר אֶחָד גְּדוֹל", הִבְנֵתִי יוֹתֵר וְיוֹתֵר.

הִיא מֵתָה לְפָנַי שְׁנַיִם לֹא רַבּוֹת בְּלִי שֶׁדְּבַרְתִּי אֶתָּה עַל זֶה.
אַבֵּל הַיּוֹם נוֹדַע לִּי פֶתָאֵם שֶׁבְּקָרוֹב אֶפְגַּשׁ אוֹתָהּ וְאָמַר:
אֲמָ, זֶה מָה שֶׁעָשִׂיתִי. זֶה מָה שֶׁיְכַלֵּתִי.
מִמְחָטָה, מִפִּית, מִטְלִית וּמִשְׁהוּ שְׂדוּמָה לְאַרְנָק.

שִׁירָתָה שֶׁל חֲמוּטָל בֶּר-יוֹסֵף הִיא שִׁירָה נִקְיָה מֵאֵד, יִשְׁרָה וְיִשְׁרָה, בַּעֲלַת צְבִיוֹן מִהוֹקָצַע, שֶׁנוֹן
וּמְלוּטֵשׁ, שִׁירָה שֶׁתְּבוֹנָתָהּ מְנִיבָה תוֹכְנוֹת מִרְתָּקוֹת. לֹא פָחוֹת מִכֵּךְ יֵשׁ בְּשִׁירָתָה עֲרָגָה וְגַעְגּוּעַ

לנמען גברי אשר נשאר אדיש לנוכח ניסיונה הנואש של הדוברת לשוב ולהצית בו את ניצוץ האהבה שכבתה. הדוברת מסרבת לסגת, למרות הקור והניכור. בשירים על נושא זה ניכרת קרבה מסוימת בין שירי חמוטל בר-יוסף לשירי דליה רביקוביץ ורחל, שבהם ניכרת נימה מתמכרת, כנועה, תחינה מכמירת לב לרצות את הנמען הגברי, לחלות את פניו, ללא רצון להחליץ מנוכחותו העריצה, המצמיתה. כך הוא שירה של חמוטל בר-יוסף "אם אתה מצליח לזכור", שבו אישה מתחננת בפני בעלה המבקש להתגרש להיזכר ברגעים היפים של חייהם המשותפים ולא לוותר על הקשר:

אם אתה מצליח לזכור

אם אתה מצליח לזכור איך האכלת אותי
 חצאי דבדבנים מפיד
 בממחיות של שחקן קולנוע
 ואיך לאחר שנה הצעתי לך לטעם
 מהחלב הפושר שטפטף משדי הקשים
 ומה היתה הבעת פניך בשעת מעשה
 ואיך אכלת ושבת את הארו הראשון שלא בשל היטב
 ואת העוף שבשל על קרביו בסתו הראשון
 כשאכלנו את הארוחה המפסקת הראשונה שלי
 ואיך קניתי לי מהתמלוגים שמלה מזמש אפר וכפפות מזמש סגל
 ואיך בסתר ובתשלומים קניתי לך חלוק צמר עם צוארון סיני
 ואם אתה מצליח לזכור את מעיל העור שלי
 ואת מכנסי הפיזמה שלך בצבע תכלת
 שפרשנו בגנת בית החולים בין שיחים לא גבוהים
 כשהתגנבתי לבקר אותך בלילה כי צלצלת שאתה צריך
 וכבר הייתי אמא של ארבעה ילדים
 ואיך חזרת הביתה מהמלואים באמצע הלילה
 וכמה מאשרת וגאה נהייתי מזה שאתה שלי
 ואם אתה מצליח לזכור איך הנחת את ראשך על ירכי
 ועצמת את עיניך כליל מול האגם שהבהב בין העצים
 על הספסל בשדרה מיד לאחר שחתמת על החוזה
 ואני הבנתי שעכשו אתה מאשר באמת
 ואם אתה מצליח לזכור איך החזקתי אותך
 בכל הכח שיקלתי למצא אז במתני הרעועים
 כשגעית באמבטיה בבכייה של דב פצוע

וְאִיךְ הַחֲזָקָה אֶת כֶּתֶפִי וְאֶת בִּטְנִי הִהְרָה בְּהַלְוִיָּה שֶׁל אָבִי
כְּשֶׁלֶבֶשְׁתִּי אֶת הַשְׂמֵלָה הַפּוֹךְ וְלֹא יָכַלְתִּי לְהַפְסִיק לְבָכוֹת
וְסִלַּחַת לִי בְּגִבּוֹרָה עַל שְׂקָרִים וְעַל נִקְמָנוּת
וְאִם אַתָּה מְצַלִּיחַ לְזָכֹר אֶת שִׁיחַ הַפֶּטֶל הַקּוֹצֵנִי
שֶׁהַתַּעֲקֹשׁ לְצִמְחָה גַּם אַחֲרֵי שֶׁהַפּוּעֵלִים שִׁפְכוּ עָלָיו עֶסֶת בְּטוֹן
אֲזַתְסַפֵּר לִי עַל זֶה בְּבִקְשָׁה
כִּי אֲנִי נוֹטָה לְשַׁכַּח דְּבָרִים בְּזִמָּן הָאֲחֵרוֹן.

ואולם הדוברת בשירי בר-יוסף היא חזקה יותר - היא יודעת לא רק את כוחו של הגבר עליה
(כגון בשיר "ועדיין"), אלא גם את כוחה שלה על הגבר (בשיר "והרי אל חיקך").

ועדיין

וְעַדִּין לַחֲוֹת עֵינִי
אִם תִּגַּע בְּלַחֲוֹת עֵינֶיךָ, חֲלִילָה,
אִם תִּדַּע לַחֲוֹת עֵינֶיךָ אֶת לַחֲוֹת עֵינִי
מָה שׁוֹב יִתְחַלֵּל?

וְעַדִּין פְּלוּמַת לִבִּי
אִם יִפְרֹפֵר בָּהּ קוֹלֶךָ
שׁוֹב אֶת־חֲשָׁמֶל.

והרי אל חיקך

וְהָרִי אֶל חִיקְךָ
מִתְחַכְכוֹת מַחְשְׁבוֹתֵי
כְּמוֹ עֵדֶר סוֹסוֹת
אֶל קִיר הָאֲרוֹה, בְּשִׁיץ.

וְהָרִי אֲנִי עָלֶיךָ
תָּמִיד
כְּמוֹ פֶּרֶךְ שָׁחַר
מְקַעֵקַע עַל הַשָּׁד הַשְּׂמָאֲלִי
שֶׁל נַעֲרָה עוֹרֶת.
מִתַּחַת לַחֲלָצָה שְׁלֶךָ
אֲנִי מִפְּרִפְרֶת.

היא מסוגלת לסלוח לגבר שפגע בה ו"בלי לעשות חשבונות" להציע לו אהבה ורחמים:

אחרי שנה

הַתִּזְכֹּר אֶת הָרֶהֱט הַטְּהוֹר?
הִיָּה שֵׁם רֵעַד
תָּמִים כְּמוֹ גֵּב שֶׁל חֲמוֹר
שְׁמִירַח מִיָּם.
אַתָּה מְסַגֵּל לְזִכְרִי?
בְּלִי תְנוּעַת שְׁפָתַיִם שְׁתִּינּוּ
מִהִמְבוּעַ הַלֹּא נֶעְצָר.
וְהָרֶהֱט כָּבֵד כָּלוּ רֵעַד מְאֹד
וְלֹא מְקַר שֶׁל הַמְדָּכָר
גַּם לֹא מְשׁוּם חֲשָׁבוֹן אַחֵר.
שׁוֹר לֹא גָעָה. חֲמוֹר לֹא נָעַר.
הַמוֹן רָקְפוֹת הִמָּמוּ אֶת הָהָר.
אִם אַתָּה לֹא מִתְנַגֵּד,
הִיִּיתִי רוֹצָה שְׁתִּזְכֹּר.

זוהי שירה חושנית מאד. יש בה תאווה ארוטית, סקסואליות במפלס בוטה, שיאי. בזה ניכרת קרבתה, באורח חלקי, לשירת דליה רביקוביץ, אם כי היא מנסחת את התשוקה לעתים באורח ישיר יותר, הישיר ביותר שניתן להעלות על הדעת. כך, למשל, בשני השירים הבאים:

זמר ים-תיכוני

יַעֲקֹב
כָּל הַזְמַן בָּא לִי לְנִגֹּעַ בָּךְ
כָּל הַזְמַן בָּא לִי לַעֲגֹב עָלֶיךָ
כָּל הַזְמַן בָּא לִי עָלֶיךָ.

יַעֲקֹב
אֵיזָה טוֹב אַתָּה עוֹשֶׂה לִי

איזה ענג כואב, קורע,
מוציא ממני זעקות
של אשר רטב.

יעקב
אני כל הזמן קוראת לך
אני כאן קרוב גועת משתגעת
בוא מהר לאהב אותי
בוא אלי בקרוב.

רעידות

רעד העפעף של התינוק החולם.
הרעדה העדינה שעל גב הסוסה הצעירה -
קטיפה אחוזה מפת חשמל -
כשהיא מחכה לרוכב האהוב עליה.
נוצות הטוס הזכר הנפרשות פתאום
לעגול נאדר, פרח המכסה בצבעיו המשגעים
שמים וארץ משקשקים יחדו ברעשני תשוקה.

הרעד של ספל התה.
הו, בוא כבר, בוא!

קשה להחמיץ את הסקסואליות בציור הדוברת המחכה "לרוכב האהוב עליה", בציור נוצות הטוס הזכר
ה"נפרשות פתאום לעיגול נאדר", ולא פחות מכך - בציור הפרח המכסה שמיים וארץ, אשר "צבעיו
המשוגעים משקשקים יחדו ברעשני תשוקה". קל וחומר השורה החותמת את השיר "הו, בוא כבר,
בוא!", של הדוברת חדורת התאוה.

מעטים המשוררים ששירתם שקולה לזו של חמוטל בר-יוסף בנוגע לרושם של העזה חסרת מעצור
בחשיפת סודות כמוסים. השירים משדרים העזה שאינה עושה חשבון לאיש, העזה המערטלת את
חווייתה, את מאוייה, את תעודת הזהות האינטימית ביותר שלה, ויש בהם וידויים חודרי לב המדווחים
בחירות מוחלטת על אובדן, על תאוות, על ציפיות ועל ניפוצן, על אכזבות זכות מכאוב.